

Brazilija

// Anamarija Žagar in Miha Krofel

Površina države:
514.877 km²

Št. prebivalcev: ocena za leto
2008: 198.739.269

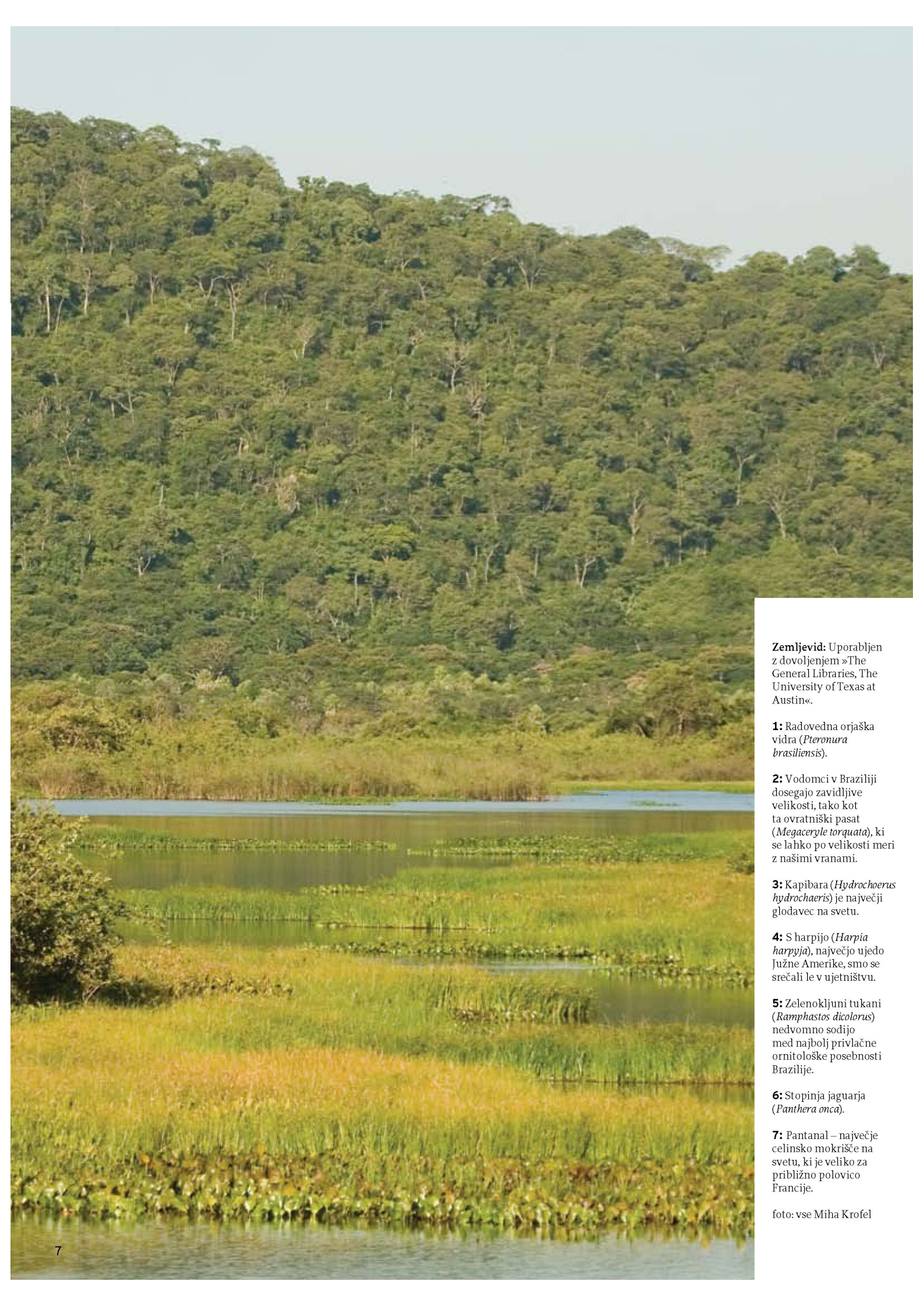
Št. vrst ptic: 1.622 (3. na svetu)

Zanimive vrste ptic: hiacintski ara (*Anodorhynchus hyacinthinus*), jabiru (*Jabiru mycteria*), veliki nandu (*Rhea americana*), tukani (Ramphastidae)

Zanimive živali: jaguar (*Panthera onca*), grivasti volk (*Chrysocyon brachyurus*), orjaška vidra (*Pteronura brasiliensis*), brazilski tapir (*Tapirus terrestris*), črni vriskač (*Alouatta caraya*), triprsti lenivec (*Bradypus tridactylus*), orjaška anakonda (*Eunectes murinus*), piranja (Serrasalminae)

Biomi ali rastlinski pasovi: amazonski deževni gozd, atlantski deževni gozd, biom trnatega sušnojubnega grmičevja (imenovan *caatinga*), travnato-grmičasta stepa (imenovana *cerrado*) in mokrišče Pantanal

Vsi vemo, da je Brazilija ogromna država, ki zavzema velik del kontinenta Južne Amerike. Sama pa si v resnici nisva predstavljala, kako velika je, dokler se nisva odpravila na pot s še štirimi prijatelji in 25 dnevi časa. Vsaj približno predstavo o velikosti te države nam je pred potjo ponazoril tudi znanec iz Brazilije z naslednjim opisom: »Če se odpraviš na pot iz najbolj južnega dela Brazilije na njen skrajni sever, je to tako, kot da bi v Evropi prepotoval pot od Madrida do Moskve.« Zaradi prav neverjetne pestrosti tamkajšnjega živalstva pa je že majhen del Brazilije dovolj, da te zaposli za dolgo časa.

Zemljevid: Uporabljen z dovoljenjem »The General Libraries, The University of Texas at Austin«.

1: Radovedna orjaška vidra (*Pteronura brasiliensis*).

2: Vodomci v Braziliji dosegajo zavidljive velikosti, tako kot ta ovratniški pasat (*Megaceryle torquata*), ki se lahko po velikosti meri z našimi vranami.

3: Kapibara (*Hydrochoerus hydrochaeris*) je največji glodavec na svetu.

4: S harpijo (*Harpia harpyja*), največjo ujedo Južne Amerike, smo se srečali le v ujetništvu.

5: Zelenokljuni tukani (*Ramphastos dicolorus*) nedvomno sodijo med najbolj privlačne ornitološke posebnosti Brazilije.

6: Stopinja jaguarja (*Panthera onca*).

7: Pantanal – največje celinsko mokrišče na svetu, ki je veliko za približno polovico Francije.

foto: vse Miha Krofel

8

9

10

8: Hiacintski ara (*Anodorhynchus hyacinthinus*) je ena izmed najbolj ogroženih vrst ptic v Braziliji.

9: Samica črnega vriskača (*Alouatta caraya*) med drevesnimi akrobacijami.

10: Popestritev ogromnih slapov Foz d'Iguacuja so hudourniki, ki gnezdijo med posameznimi vodnimi zavesami.

foto: vse Miha Krofel

Časovna omejitev in prenekatera svarila o nevarnostih v velikih mestih Brazilije so nas iz milijonskega mesta Sao Paulo, kjer smo v začetku decembra pristali, takoj pognala na pot. Svojega potovanja vnaprej nismo podrobno načrtovali, ampak smo se le v grobem odločili, katere točke nas zanimajo. Najprej smo se odpravili do ene najbolj turističnih točk, največjih slapov na svetu po pretoku vode – slapov Foz d'Iguacu. Reka Rio Iguacu se natančno na tromeji med Brazilijo, Argentino in Paragvajem na velikem prelomu (več kot tri kilometre dolžine) v 275 slapovih preliha navzdol. Tukaj smo se tudi prvič srečali z večjim številom ptic, za katere je Brazilija res pravi raj. Najbolj so nas navdušili hudourniki, ki so gnezdili v stenah med vodnimi prepadi in še dodatno popestrili veličastne slapove.

Pantanal

Poleg amazonskega pragozda se v Braziliji postavljajo tudi z največjim celinskim mokriščem na svetu - Pantanal. Za boljšo predstavo o njegovi velikosti naredimo ponovno primerjavo z eno izmed evropskih držav - veliko je za približno polovico Francije! Celotno območje Pantanala se razteza čez tri države: Brazilijo, Bolivijo in Paragvaj. Pokrajina v Pantalanu ima posebne značilnosti zaradi svoje lege sredi kontinenta. Leži v depresiji, kjer je nadmorska višina med 100 in 200 metri, in je nižja od drugih delov, ki jo obkrožajo. Poleg tega podlaga v Pantalanu zadržuje površinsko vodo, ki le počasi odteka. Tako se vsa voda v deževnem obdobju med februarjem in oktobrom steka v Pantanal in se nato tam zadržuje skoraj pol leta, ko je celoten Pantanal poplavljen. Večina delov je pod vodo v povprečju meter ali manj, razen ločenih manjših otokov višjih delov, ki ostanejo nepoplavljeni in kjer lahko uspeva gozd. V decembru, ko smo obiskali močvirje, se je sušna doba približevala koncu in voda je iz večine delov že povsem presahnila, tako da so bile živali, vezane na vodna telesa, zgoščene v preostankih površinske vode. Na tem območju živi največja populacija kajmanov očalarjev (*Caiman crocodylus*) in ti so bili nagneteni v plitvih ostančkih vode, čakajoč na deževno dobo, tako da smo si jih lahko ogledali v ogromnem številu. Kljub grozečemu zobov-

ju, ki ga razkazujejo z odprtimi usti, ko se sončijo, kajmani človeku niso nevarni, saj plenijo ribe. Zrastejo največ do tri metre v dolžino z repom vred. Samci na zelo zanimiv način označujejo svoj teritorij, kar smo lahko večkrat opazovali v živo. Telo usločijo tako, da dvignejo glavo in rep, začnejo se oglašati s hripavim renčanjem in tresti s telesom, da voda brizga naokoli.

Največja turistična sezona v Pantalanu je v poletnem času, tako da je bilo v času našega obiska nekoliko zatišja. Kot turist se lahko po Pantalanu giblješ le v okviru organizirane skupine z vodnikom, saj je celotno območje zavarovano. Najprej smo že mislili, da ne bomo mogli najti agencije, ki bi ugodila našim željam – da bi odšli čim dlje v notranjost in spali v šotorih. Za ta del Brazilije smo si rezervirali sedem dni našega potovanja, kar se je izkazalo za dobro idejo, saj so nas prve štiri dni malce »prinesli okrog«. Kot avanturistične duše smo kar malo trpeli, ko smo bili štiri dni vezani na vodnika in njegovo ne preveč navdušeno vodenje. Na srečo pa nam je kasneje uspelo dobiti drugega neodvisnega vodnika, ki nas je popeljal nekoliko globlje v divjino, kjer smo spali v gozdu v visečih mrežah. Ni lepšega, kot ponoči poslušati zvoke divjine.

Pantanal sam po sebi ponuja nešteto zanimivih pogledov na pokrajino, v kateri se izmenjujejo sezonsko poplavljeni travniki, jezera in gozdni otočki med njimi. Takšna pokrajina omogoča veliko možnosti za opazovanje njenih prebivalcev. Že prvo noč, ko smo se v odprtem zadnjem delu tovornjaka vozili do našega »lodga«, smo videli pravcato morje svetlečih se oči kajmanov in največje glodavce na svetu – kapibare (*Hydrochoerus hydrochaeris*). Še več srečanj s smo doživeli naslednje jutro, ko smo se s konji odpravili po okolici. Presenetila nas je predvsem pestrost z veliko gostoto vodnih ptic. Tako ni bilo nič posebnega, če si na istem drevesu videl po pet različnih vrst čapelj in štorkelj, pod njimi pa se je sprehajal še jabiru (*Jabiru mycteria*) – simbol Pantanala. Morda največje ptičje doživetje pa je bilo opazovanje jate hiacintskih ar (*Anodorhynchus hyacinthinus*) – ene izmed najbolj ogroženih ptic v Braziliji. Po ocenah naj bi jih živelo le še okrog

3.000. Celotno območje Pantanala je biodiverzitetno zelo bogato. Tukaj živi kar približno 650 vrst ptic, 1.700 rastlinskih vrst in 260 vrst rib.

Poseben čar Pantanalu dajejo črni vriskači (*Alouatta caraya*) – opice, ki jih sicer redko vidiš, zato pa toliko težje preslišiš. Ob zori namreč začnejo s svojim petjem, ki odmeva kilometre daleč. Še težje je videti jaguarja (*Panthera onca*) – največjega plenilca Južne Amerike. Tudi mi nismo imeli sreče z njim, smo pa večkrat opazili njegove in pumine (*Puma concolor*) stopinje. Lepa doživetja so nam dale tudi orjaške vidre (*Pteronura brasiliensis*), ki so precej večje in tudi bolj socialne od naših vider. Te velike in spretno plavalke so na tem območju že skoraj izumrle zaradi ilegalnega odstrela, vendar se v zadnjih letih njihova številčnost spet povečuje. Globoko v Pantanalu so tudi dokaj neboječe, tako da so se nam nekajkrat povsem približale in nas razveseljevale s svojimi vragolijami. Poskusili smo se tudi v ribolovu na piranje (Serrasalminae), vendar smo kmalu ugotovili, da se ne moremo kosati z vidrami, ki so kot za šalo pred nami spretno lovile ribe iz vode. Vsaka vidra si na dan nalovi in poje kar 20 kilogramov rib. Še dobro, da sta naša vodnika ujela kakšno, da smo lahko poskusili piranjino meso.

Posledice uporabe biogoriva

V osrednjem delu Brazilije je planotasta pokrajina precej ravninska in ugodna za pridelovanje poljščin. Tukaj za kmetovanje namesto traktorjev uporabljajo kar letala! Ko smo potovali iz mesta Goiania proti narodnemu parku Emas, se je pogled odpiral na prostrane širjave plantaž oljčne repice in soje. Zaradi povišanih cen nafte na svetovnem trgu večina Brazilcev vozi avtomobile na alkohol. Za pridelavo takšnega goriva pa so potrebne ogromne količine rastlinske biomase. Posledično v osrednjem delu države, kjer se je nekdaj razprostirala specifična travnato-grmičasta stepa (imenovana *cerrado*), danes vlada dolgočasna monokulturno obdelana krajina. Danes je del pokrajine *cerrado* najbolje ohranjen znotraj meja parka Emas na površini 1.300 km². Značilno zanj je velika pestrost rastlinskih vrst. Ocenjujejo, da tukaj ra-

ste kakih 10.000 različnih rastlinskih vrst, od katerih jih kar 44 % uspeva le tukaj.

Veliki sesalci v osrednji Braziliji

Narodni park infrastrukturno ne zadošča potrebam tujih turistov, saj tu angleško govorečih vodnikov preprosto ni. Vseeno smo v dveh dneh preizkusili srečo z dvema različnima vodnikoma in se sporazumevali s polomljeno portugalsčino in predvsem kretnjami in živalskimi glasovi. Pokrajino najbolje doživiš z vožnjo stoji na terenskem »pick-upu«, saj imaš zaradi ravnine in nizkega rastja tako najboljši pregled nad pokrajino. Vzneseno smo iskali mravljinčarja med termitnjaki, vendar se je uspešno skrival. Imeli pa smo neverjetno srečo, da smo zagledali grivastega volka (*Chrysocyon brachyurus*), ki se je odločil celo zatuliti, kmalu za tem pa ga je pregnala jata velikih nandujev (*Rhea americana*) – nojem podobnih neletečih ptičev južnoameriških step, po katerih je park dobil tudi svoje ime (portugalsko ime je *ema*). Nandu je največji ptič v Braziliji, saj lahko zraste v višino do 1,4 metra in tehta dobrih 30 kilogramov. Kljub kratkemu obisku pa nam je park ostal v nepozabnem spominu. Srečali smo se še z mladim brazilskim tapirjem (*Tapirus terrestris*), ogromno čredo belobradih pekarijev (*Tayassu pecari*; ameriška različica divje svinje) in manjšo mačko, za katero sumimo, da je bil jaguarundi (*Felis jagouaroundi*). Po svežih stopinjah smo se zavedali, da je bil nekje okoli nas tudi jaguar. Pestrost ptic je bila tukaj precej manjša kot v Pantanalu, vendar je bilo očitno, da gre za povsem drugo vrstno sestavo. Žal za večino izmed njih ne poznavamo slovenskih imen, tako da jih ne bi naštevala. So bili pa vsaj nama poleg nandujev in tukanov najbolj zanimivi kunčji čuki (*Athene cunicularia*), ki se od naših sovijih predstavnic razlikujejo po tem, da so pretežno dnevno aktivni in da gnezdi v podzemnih rovih. Nekajkrat smo videli osebkje z živo oranžno obarvanim obrazom. Kmalu smo ugotovili, da niso tako obarvani, ampak le umazani od kopanja v prsti, ki je oranžne barve.

Peščena plaža ali atlantski deževni gozd – zakaj pa ne kar oboje

Če se med zimskim časom iz mrzle Slovenije odpraviš na

11: Karakara (*Polyborus plancus*) sicer spada med sokole, vendar po vedenju in tudi številčnosti še najbolj ustreza našim kanjam.

12: Kunčji čuk (*Athene cunicularia*) med prežanjem v brazilski stepi – cerradu.

13: Ribja kanja (*Busarellus nigricollis*) v letu nad reko v Pantanalu.

foto: vse Miha Krofel

14

14: Tapir (*Tapirus terrestris*) le za trenutek stopi iz grmičevja.

15: Jabiru (*Jabiru mycteria*) je simbol Pantanala.

foto: vse Miha Krofel

južno poloblo, je prav, da si privoščiš tudi malo poletnega počitnikovanja. Za to smo si po nasvetu znancev izbrali manjši kraj na atlantski obali med Rio de Janeirom in Sao Paulom. Tukaj smo se odločili, da bomo uživali na plaži in se predajali radostim morja. Poleg rajske plaže pa smo imeli tudi prav neverjeten pogled na obdajajoče vrhove, pokrite z zadnjimi ostanki atlantskega deževnega gozda – Mata Atlantica. V času pred prihodom Portugalcev se je ta gozd raztezal ob celotni obali države, v pasu ponekod širokim do 800 kilometrov. Danes naj bi ostalo le 7 % od nekoč obstajajočega gozda. Kljub fragmentiranim ostankom nekdanjega ogromnega kompleksa v teh delih danes še vedno obstaja velika pestrost tako rastlinskih kot živalskih vrst.

Atlantski deževni gozd se je začel že nekaj metrov od vode za pasom mivke, ki je gradila posamezne zalive. Tako smo spet raziskovali in se ponekod skušali prebiti vsaj nekaj metrov v gozd, kjer smo se sproti ustavljali ob vsaki velikanski različici rož, ki jih ima danes že skoraj vsak v miniaturni različici v dnevni sobi. Tukaj v naravi rastejo 10-meterske monstere, ogromni fikusi, orjaške praproti in drevesa, ki jim iz debla rastejo kot košarkaška žoga veliki plodovi. Vsaka rastlina si želi v tej goščavi izbojevati svoj prostor in zato je gozd povsem neprehoden, razen na redkih mestih, kjer ljudje redno uporabljajo poti. Tukaj v krošnjah počasi prebavljajo triprsti lenivci (*Bradypus tridactylus*), ki jih pa žal nismo opazili (vsaj ne da bi vedeli – imajo namreč prav poseben način prikrivanja, saj se jim v kožuho razrastejo alge in lišaji, tako da jih le stežka prepoznaš za živali). Zaradi gostega rastja je bilo precej težje tudi opazovanje ptic. So nas pa zato toliko bolj razveselila bežna srečanja s številnimi pevci vseh možnih barvnih odtenkov in zvočnih variacij.

Brazilijska je ena izmed najbolj privlačnih destinacij na svetu, za nekatere zaradi svojih neskončnih čudovitih plaž, za druge zaradi amazonskega pragozda, za tretje spet zaradi največjega karnevala v Rio de Janeiru. Za popotnika, ki želi doživeti državo iz različnih zornih kotov, je Brazilijska dobra izbira, saj je kulturno zanimiva, predvsem pa biodiverzitetno pisana država, tako kot so pisani njeni ptiči. ●

15